

Az iskolai könyvtárak helyzete és problémái Szlovéniában

A szlovéniai könyvtárostanárok első kongresszusa Radencin

ZÁGOREC-CSUKA Judit

Előzmények

A Szlovén Könyvtárosok Egyesülete keretében működő Iskolai Könyvtárosok Szekciója és a Muravidéki Könyvtárosok Egyesülete 2004. október 21-től 23-ig háromnapos kongresszust szervezett Radencin *Iskolai könyvtárak a múltban, a jelenben és a jövőben* címmel. A kongresszus egyúttal a szlovéniai könyvtárostanárok (iskolai és középiskolai könyvtárosok) első kongresszusa is volt. 25 referátum hangzott el hazai és külföldi előadóktól, amelyet több mint kétszáz könyvtáros hallgatott meg. A szervezők négy nagyobb témakört jelöltek ki a kon-

ferencia témájával: • az iskolai könyvtárak helyzete, szerepe napjainkban; • olvasáskultúra és az iskolai könyvtárak; • az egységesülés helyett együttműködés; az iskolai könyvtárak és a közművelődési könyvtárak közt; • az iskolakultúra és az iskolai könyvtárak tevékenységei.

A kongresszus olyan fórumnak bizonyult, amelyen a közös szakmai érdeklődés és tapasztalatcsere mellett lehetőség volt baráti találkozásokra. Az előadásokból és a referátumokból tanulmánykötetet adott ki a *Šolska knjižnica* c. folyóirat szerkesztősége (Melita Ambrožič főszerkesztő és Majda Steinbuch, Stanislav Bahor, Nataša Kuštrin Tušek szer-

kesztők). A kongresszus programtanácsában Melita Ambrožič, Stanislav Bahor, Siva Novljan (NUK) a ljubljani Nemzeti Könyvtár, Milena Bon a ljubljani Poljane Gimnáziumot, Primož Južinič, Vlasta Zabukovec a Ljublanai Egyetem Könyvtártudományi és Informatikai Tanszékét, Nataša Kuštrin Tušek a Nova Gorica-i Šolski Center Középiskolát és Majda Steinbuch, mag. Ema Stružnik a Szlovén Köztársaság Oktatásügyi Intézetét képviselték.

Az iskolai könyvtárak és használói

Szlovénia 1991-ben vált önálló nemzetállammá, s az eltelt időszakban a könyvtárostánárok szakmailag és szervezetenként megerősödve országos szinten is előtérbe kerültek a könyvtáros szakmában. A 2002-es statisztikai adatok szerint Szlovéniában 648 iskolai könyvtárat tartanak számon, s ezekben 875 könyvtárostánár dolgozik (közülük 34 szerződéses alapon). A félmunkaidőben foglalkoztatott iskolai könyvtárosok száma is nőtt a 2004-es statisztikák szerint. Amikor az iskolai könyvtárakra gondolunk, az általános iskolai, a középiskolai, a főiskolai, zeneiskolai, diákotthoni és a gyógypedagógia könyvtárak merülnek fel képzeletünkben. Az iskolai könyvtárak Szlovéniában a szlovén könyvtárügy legszélesebb szegmensei, ugyanis valójában ezek jelentik mennyiségileg a szlovén könyvtárak zömét. Az általános iskolai és középiskolai könyvtárak 306 057 tanuló, és 38 000 tanár, oktatási szakember információs és dokumentumszükségletét (Bahor, 2004) elégítik ki és elválaszthatatlan részét képezik az integratív, oktató-nevelő munkának. Az 1999-es statisztikai adatokat figyelembe véve 2004-ben már 27 212 tanulóval kevesebb az általános iskolai és középiskolai tanulók létszáma, vagyis csökken és nem növekszik a könyvtárhasználók száma. A szlovén iskolai könyvtárak gyűjteményei kb. 7 millió

dokumentumot tartalmaznak (1999-es statisztikai adatok alapján). Az iskolai könyvtárakban 500 könyvtáros dolgozik teljes munkaidőben, s évente kb. 450 000 egységnyi könyvtári dokumentumot vásárolnak. Ez kb. 2,5 milliárd szlovén tolar (SIT) értékű anyagi kiadást jelent az iskolák költségvetésének. A szlovén iskolák könyvtárjai a nemzetközi könyvtárügy részét képezik. Mindezt az is bizonyítja, hogy már lefordították és alkalmazzák az UNESCO manifesztumát az iskolai könyvtárak részére (2002), és az ehhez tartozó Útmutatót is (2003).

Az Európai Unióhoz való csatlakozással Szlovéniának nehéz és felelősségteljes feladatokat kell ellátnia és teljesítenie. Az iskolai könyvtáraknak, amelyek az iskolák információs központjának számítanak és egyre inkább az információközvetítésre rendezkednek be, az információs társadalom iskola- és könyvtárügyében elsőbbséget kell élvezniük. Ezek számítanak a legdemokratikusabb könyvtáraknak a könyvtártípusok közt, mivel minden tanulót, diákot befogadnak, és ugyanazt a minőségi szolgáltatást kellene nyújtaniuk, tekintet nélkül a könyvtár helyiségére, nagyságára, állományára és szakmai felszereltségére. Mindenféle korlátozás és esetleges lemaradás ellenére ez a fő küldetésük.

A problémák és javaslatok a megoldásukra

Szlovéniában az iskolai könyvtárak általában jól felszereltek, ezt igazolják azok a felmérések, melyekben a nyugat-európai iskolai könyvtárak helyzetével hasonlították össze a kutatók. A pozitív összehasonlításai eredmények mellett, azonban felmerülnek szakmai problémák és új kihívások is jelentkeznek. A könyvtárostánárok azokat a normatívákat, szabályrendeleteket szeretnék megváltoztatni, amelyek az elhelyezkedésüket érintik, illetve szabályozzák. Jelenleg a könyvtárostánárok csak olyan isko-

lákban tudnak teljes munkaidőben elhelyezkedni, amelyek több mint 20 osztállyal rendelkeznek. Két könyvtárostánárt csak akkor alkalmazhatnak az iskolák, ha annak több mint 40 osztálya van, s még ezt is nehezen engedélyezi a Szlovén Oktatásügyi és Sportminisztérium. Felmerülnek nehézségek a gyógypedagógiai iskolákban való elhelyezkedéssel kapcsolatosan is. A kongresszuson a könyvtárostánárok arra a problémára is felhívták a figyelmet, hogy azok az iskolai könyvtárosok, akik csak könyvtáros diplomával rendelkeznek és nem szereztek hozzá tanári diplomát vagy pedagógiai szakképzettséget, nem lehetnek iskolaigazgatók, és ebből kifolyólag nincsenek egyenjogú helyzetben az iskola tanáraival és szakkádereivel (pedagógusok, pszichológusok, szociális munkások stb.). Az is problémának számít, hogy a kis létszámú iskolákban a könyvtárosok csak részmunkaidőben tudnak elhelyezkedni. Ezért azt ajánlották, hogy a 9-osztályos iskolai programban választható tantárgyként oktathassák az „információs írásbeliség” nevű választható tantárgyat, így magasabb óraszámhoz juthatnak. Az említett tantárgyat ne csak egyetemi oklevéllel rendelkező könyvtárosok taníthassák, hanem azok is, akiknek alacsonyabb a szakmai végzettségük, vagy fél munkaidőben dolgoznak a könyvtárban.

Az iskolai könyvtárak számítógépesítése

A kongresszus kerekasztal-beszélgetései közt témaként szerepelt az iskolai könyvtárak automatizálása, ugyanis ez a folyamat 1999-től lelassult. A problémák azért jöttek létre, mert a Szlovén Oktatásügyi és Sportminisztérium (ahova az iskolai könyvtárak felügyelete is tartozik) és a maribori IZUM, vagyis az Információtudományok Kutatóközpontja nem tudott megegyezni az iskolai könyvtárak gépesítésével kapcsolatosan. Az iskolai könyvtáraknak

a jelenlegi Nova Gorica-i SAOP informatikai cég által kidolgozott Šolska knjižnica 4.2-es könyvtári programjáról át kellene térniük az IZUM által népszerűsített COBISS (COBISS/OPAC, COBIB) integrált szoftverre. Ezt a rendszert eddig már közel 300 szlovén könyvtár használja (a Nemzeti Könyvtártól kezdve a szakkönyvtárakig, szinte mindegyik könyvtártípus), kivéve az iskolai könyvtárakat, de ezek közül is néhány már csatlakozott.

Az iskolai könyvtárak finanszírozása

A kongresszuson felvetődött az iskolai könyvtárak állománygyarapításához szükséges anyagiak megszerzésének kérdése, vagyis a finanszírozással kapcsolatos nehézségek. A könyvtárosok azt a határozatot hozták, hogy meg kell állapítani az iskolai könyvtárak finanszírozásának minimum szintjét, s ezt a legkisebb iskolában is be kell tartani. A finanszírozási normatíva meghatározása főleg az iskolák vezetőségétől és a helyi önkormányzatok (fenntartók) finanszírozási lehetőségeitől függ. Szlovéniában is vannak olyan iskolák, amelyek évente egy könyvet sem vesznek. Az iskolai könyvtárak finanszírozása országos szinten nem egységes, ezért nehezen szabályozható és ellenőrizhető.

Mire van még szükségük a könyvtárostánároknak?

A könyvtárostánárok több szemináriumot, továbbképzést szeretnének, amelyeken megbeszélhetnék közös problémáikat és tapasztalatokat cserélhetnének. Az olvasásra való neveléssel, a gyermek- és az ifjúsági irodalom értékelésével is többet szeretnének foglalkozni, hiszen a megelőző években inkább az információs technológia bevezetésére és az információs írásbeliség elsajátítására fordítottak több fi-

gyelmet, és az olvasáskultúra fejlesztése háttérbe szorult. A könyvtári óráikon (bibliopedagógiai órák) nyílna lehetőség ennek a hiánynak a pótlására a jövőben.

Végezetül

A szlovén könyvtárostanárok első kongresszusán számos probléma vetődött fel, amelyeket az előadók is mélyebben elemeztek szakmai előadásaikban. A kutató könyvtárosokat, a szakembereket, egyetemeken oktató tanárokat, szaktanácsadókat, valamint a gyakorlatban tevékenykedő könyvtárosokat elsősorban a könyvtárak finanszírozásának, a szakképzett könyvtárosok elhelyezkedésének, az iskolai könyvtárak állománygyarapításának, a nemzetközi olvasásfelmérés eredményei elemzésének (PIRLS 2002), az információs írástudásnak, a 9-osztályos oktatásban megvalósuló bibliopedagógiai órák minőségének, az iskolai könyvtárak helyzetfelmérésének, a szlovén könyvtárosképzésnek, az iskolákban tevékenykedő multiplikátoroknak,

az IBBY szlovén szekciója eredményének, az E-képzésnek a COBISS/OPAC-on, a szépirodalmi művek elektronikus katalogizálási folyamatának, az iskolai könyvtáraknak és az olvasási versenyeknek, a könyvtári tevékenységek országos tanácsa munkaprogramjának stb. kérdése érdekelte elsősorban a radenci kongresszuson. A szlovén könyvtárostanárok első kongresszusukon mintha önmagukkal lettek volna elsősorban elfoglalva, de ez valahogy természetesnek is tűnik, hiszen először saját magukat és munkájuk eredményeit kell értékelnünk. Az EU-s csatlakozással a szlovén könyvtárostanárok szakmailag is keresik a helyüket, de elsősorban országos szinten jelezték, hogy megerősödtek, és képesek egységesen az EU-s elvárásoknak is eleget tenni. Véleményem szerint első kongresszusuk ezt a tételt erősítette meg. Négy év múlva, amikor újra kongresszust rendeznek, már több tapasztalattal rendelkezhetnek az EU keretein belül. De erre még várunk kell. A szlovén könyvtárostanárok első kongresszusa sikeres volt, hiszen eleget tett a résztvevők elvárásainak, és fórumot teremtett a tudományos eredmények, a felmerülő problémák és kihívások megvitatására.

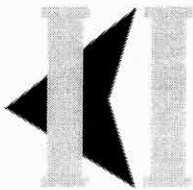

A NKÖM honlapján megjelent a Könyvtári Főosztály könyvtárfejlesztési koncepciója a községekben és a kistelepüléseken élők számára.

(Elérhetőség: <http://www.kultura.hu/nkom/nkom>)

A dokumentum a Könyvtári Intézet honlapjáról is elérhető (www.ki.oszk.hu/hirek) vagy elolvasható a Kulturális Közlöny 49. évf. 7. számában.)

Könyvtári Intézet **Könyvtártudományi Szakkönyvtár**

Budapest, I. Budavári Palota F épület, VIII. emelet
Levél cím: 1827 Budapest, Telefon: 224-3793, Fax: 224-3795,
E-posta: kszk@oszk.hu

Hol keresse a hálózaton számítógépes szolgáltatásainkat?

– 2005. május –

(az URL-ek esetleges változásairól folyamatosan hírt adunk)

a Könyvtári Intézet honlapja:

<http://www.ki.oszk.hu>

a szakkönyvtár honlapja:

<http://www.ki.oszk.hu/konyvtar/>

on-line katalógus (LibriVision):

<http://nektar.oszk.hu>

gyarapodási jegyzékünk:

<http://www.ki.oszk.hu/konyvtar/gyarap>

könyvtárközi kölcsönzés, elektronikus dokumentumszolgáltatás:

kszk@oszk.hu

adatbázisok (MANCI és THES):

<http://w3.oszk.hu/manci.htm>

(a LISA-t könyvtárunkban helyben szolgáltatjuk)

Könyvtári Figyelő:

<http://www.ki.oszk.hu/kf>

magyar könyvtári lapok tartalomjegyzéke:

<http://www.oszk.hu/konyvtar/tartj/tartjegy.html>

on-line tájékoztatás a LibInfo keretében:

<http://libinfo.oszk.hu>